

МЕТОДИ СТВОРЕННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНОГО СТАДА МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ

Опрацьовані і впроваджені науково обгрунтовані методи відбору і добору, утримання та годівлі тварин при створенні високопродуктивних племінних стад національних молочних порід в приватній агрофірмі “Єрчики”.

Удосконалення племінних і продуктивних якостей української чорно-рябої та української червоно-рябої молочних порід на засадах великомасштабної селекції потребує подальшого розвитку племінної бази.

Приватна агрофірма “Єрчики” (ПАФ “Єрчики”) Міністерства аграрної політики України входить в десятку кращих молочних господарств держави. Це багатогалузеве господарство інтенсивного типу. Основний напрямок його – виробництво зерна, вирощування цукрових буряків, кормовиробництво та племінне молочне скотарство. Завдяки високій культурі землеробства врожай зернових культур становить 50–60 ц з гектара, кукурудзи на зелений корм – 500–600 ц, сіна багаторічних трав – 50–55 ц, цукрових буряків 550–600 ц, кормових коренеплодів 1000–1500 ц. Рівень забезпечення тварин кормами досягає 110–120 % при високій їх якості.

Згідно з опрацьованою нами програмою розвитку тваринництва за участю науковців Інституту сільського господарства Полісся в господарстві створено племзавод української чорно-рябої та племрепродуктор української червоно-рябої молочних порід чисельністю відповідно 400 і 200 корів зі шлейфом. Надій по стаду досягає 4200 кг молока, а по коровах племінного ядра (350 гол) – 8400 кг. На 100 га сільськогосподарських угідь господарство виробляє 950–1000 ц молока і 130–140 ц м’яса. Обсяг чистого прибутку від тваринництва досягають 1,5–2 млн.грн., рівень рентабельності – 75–80 %. За спільним наказом Мінагрополітики та УААН ПАФ “Єрчики” є базовим господарством Житомирської області по молочному скотарству. Тут створено філію кафедри розведення і генетики сільськогосподарства тварин Державного агроєкологічного університету.

Подальша селекційно-племінна і господарська робота спрямована на створення 5-тисячного стада корів чисельністю 600 голів з такими параметрами тварин бажаного типу (табл. 1).

Таблиця 1

Параметри корів бажаного типу національних порід ПАФ "Єрчки"

Селекційні ознаки	Чорно-ряба порода		Червоно-ряба порода	
	1 лакт.	3 лакт. і ст..	1 лакт.	3 лакт. і ст
Надій за 305 днів лактації, кг	4650	6200	4500	6000
Вміст жиру в молоці, %	3,7	3,7	3,8	3,8
Кількість молочного жиру, кг	172	230	171	228
Вміст білка в молоці, %	3,2	3,2	3,3	3,3
Жива маса, кг	510	600	530	630
Висота в холці, см	132	135	135	137
Обхват грудей, см	188	200	190	204
Коса довжина тулубу, см	148	154	150	156
Тип тілобудови за Зам'ятінім	проміжний			
Умовний об'єм вимені, л	15	20	15	20
Швидкість молоковіддачі, кг/хв.	1,8	2,2	1,6	2,0
Коефіцієнт відтворної здатності	1,0	1,0	1,0	1,0

Досягнення зазначених параметрів здійснюється шляхом реалізації наступних заходів:

1. Комплектування стада шляхом завозу племінного молодняка української чорно-рябої та української червоно-рябої молочних порід з кращих господарств-репродукторів Волинської, Житомирської, Чернівецької та інших областей України.

2. Використання для відтворення маточного поголів'я високоцінних бугаїв-плідників голштинської породи. Вони походять від високопродуктивних жіночих предків: надій матерів складає 9606 кг молока жирністю 4,09 %. Індекс племінної цінності плідників за походженням становить за надоем 9528 кг і за вмістом жиру в молоці – 4,10 %. За якістю нащадків бугаїв-плідники оцінені як поліпшувачі за обома основними ознаками – надоем і жирномолочністю. Як показали наші дослідження, підвищення "кровності" голштинської породи на 1 % сприяє зростанню надою корів за 305 днів лактації на 26,6 кг молока. Тому частку голштинської спадковості передбачено довести до 75–80 %.

3. Проведення строгого відбору маточного поголів'я за продуктивністю, міцністю конституції та добрими відтворними якостями. Особливе значення надається надою корів, котрий визначається їх генетичним потенціалом та умовами його реалізації. Він тісно пов'язаний з екстер'єрно-конституціональним типом тварин та розвитком інших ознак, про що свідчать результати таблиці 2.

Таблиця 2

Зв'язок надою з іншими селекційними ознаками корів-первісток ПАФ "Єрчки" (n=109)

Селекційні ознаки	r	Селекційні ознаки	r
Вміст жиру в молоці, %	-0,15*	Коса довжина заду, см	+0,15*
Молочний жир, кг	+0,87***	Індекс ейрисомії	+0,14*
Відносна молочність, кг	+0,82***	Обхват вимені, см	+0,18**
Жива маса, кг	+0,14*	Умовний об'єм вимені, л	+0,16*
Висота в холці, см	+0,28**	Тривалість СП, днів	+0,27***
Обхват грудей, см	+0,14*	Тривалість МОП, днів	+0,26***
Коса довжина тулубу, см	+0,20**	Коефіцієнт відтворної здатності	-0,27***

Коефіцієнт кореляції між надоем корів за 305 днів лактації та 14 іншими ознаками коливається в межах від -0,27 до +0,87 і є статистично ймовірним ($P < 0,05 - 0,001$). Виходячи

із наведеної таблиці можна стверджувати, що збільшення масових і лінійних розмірів тіла, розміру та об'єму вимені буде сприяти підвищенню молочності корів.

4. Інтенсивне вирощування голштинізованих ремонтних телиць до живої маси в 6 міс. 170–175 кг, 12 міс. – 280–285 кг, 18 міс. – 380–385 кг, 24 міс. – 460–465 кг при середньодобовому прирості за весь період вирощування 600–650 г та максимальному їх збереженні. Відхід телиць за цей період не перевищує 20 %.

5. Використання контрольно-селекційного корівника для підготовки нетелей до отелення, роздою та оцінки корів-первісток за перші 2–3 місяці лактації за рівнем продуктивності та придатністю до механічного доїння. Це дозволяє прискорити темпи підвищення продуктивності основного стада та зменшити витрати кормів на утримання низькопродуктивних первісток. Як показали наші дослідження, цей прийом комплектування основного стада є досить надійним. Коефіцієнти кореляції між надоем за 30, 60 і 90 та за 305 днів лактації є високими і достовірними ($P < 0,001$) (табл.3). Найбільш надійним є відбір первісток за перші два місяці лактації, бо в цей період їх надій визначається в першу чергу біологічною домінантою, тобто необхідністю збереження виду.

Таблиця 3

Кореляція між надоем первісток за різні періоди лактації (n=114)

Періоди лактації та надій корів, кг (M±m)	Кореляція з надоем за 305 дн. лактації (r ±m _r)
30 днів 468±13	0,74±0,042
60 днів 946±23	0,95±0,009
90 днів 1430±34	0,87±0,012
305 днів 3891±92	X

6. Впровадження науково обґрунтованої системи годівлі корів, яка передбачає проведення диференційованої годівлі з урахуванням їх продуктивності і фізіологічного стану в межах таких технологічних періодів: сухостійний період (2 міс.), молозивний (7–10 днів), максимального споживання корму (2–3-й місяці лактації), зниження надою (наступні 1–2 міс.), зниження інтенсивності годівлі (наступні 3–4 міс.), період запуску (за 1 міс. перед сухостоєм).

7. Застосування сучасної технології виробництва молока. З метою впровадження зазначеної системи годівлі використовується найпростіша потоково-цехова система виробництва молока з розподілом молочного стада на 3 технологічні групи, які формують у цехи: 1) тільних сухостійних корів; 2) отелення і утримання телят до 15–20-денного віку; 3) виробництва молока. Не допускається знеосібка корів: після цеху отелення кожна з них повертається в свою групу й на своє місце.

8. Підвищення інтенсивності оновлення основного стада. Проведене нами моделювання показало, що найбільш оптимальним є вирощування 25 % корів основного стада, введення на 100 корів відповідно 25 корів-первісток, вирощених на рівні стандарту породи та оцінених за власними показниками в контрольно-селекційному корівнику. Такий підхід до відтворення дає можливість оптимізувати вікову структуру корів, довести щомісячну чисельність нетелів на 100 корів основного стада до 19–20 голів, телиць парувального віку 28–30, молодшого віку 33–35 голів при стабільному поголів'ї корів (600 голів).

9. Подальше покращення кормової бази. До 2005–2010 року передбачено щорічно заготовляти 75–80 тис.ц корм.одиниць та 8–8,5 тис.ц неретравного протеїну, по 102–103 г на 1 кормову одиницю. Змінюється структура кормів. В зв'язку з підвищенням продуктивності в раціонах тварин зростає частка за поживністю концентрованих кормів. Серед них чинне місце займають фуражні зернові культури. Сіно, силос і сінаж за якістю відповідають вимогам 1-го класу. Завдяки придбання кормозбирального комбайна “Ягуар” з'явилися необмежені можливості заготівлі високоякісного сінажу з наступним переходом на однотипну годівлю протягом року. Враховуючи високу ефективність використання тваринами повнораціонних кормосумішок, господарство придбало мобільний кормороздатчик-змішувач імпортного

виробництва, що дозволяє знизити витрати енергії та підвищити продуктивність худоби на 10–15 %.

10. Подальше покращення системи управління селекційними та технологічними процесами. З метою автоматизації зоотехнічного і племінного обліку та визначення оптимальних параметрів догляду, годівлі тварин та відтворення стада впроваджена автоматизована інформаційна система управління молочним скотарством “Орсек” з використанням персонального комп’ютера. Це дало можливість централізувати поліпшення стада, здійснювати його на принципах великомасштабної селекції.

Отже, новостворені національні молочні породи українська чорно-ряба та українська червоно-ряба добре адаптовані до умов перехідної зони від Полісся до Лісостепу України. Проте для реалізації високого генетичного потенціалу цих порід потрібно створити оптимальні умови їх розведення при високому рівні селекційно-племінної роботи і відтворення стада.